

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อยอดการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือที่เรียกว่า อีสเทิร์นซีบอร์ด โครงการ EEC มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา แผนการพัฒนา EEC เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ ทั้งทางกายภาพและทางสังคม เพื่อเป็นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยโครงสร้างการกำกับดูแลและการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนทำให้แผนการพัฒนาอีอีซีได้รับการวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ โครงการโครงสร้างพื้นฐานของ EEC ได้รับการพัฒนาแบบบูรณาการ เพื่อเป็นประตูสำคัญสู่ทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียแปซิฟิกบนฐานของเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมโดยเน้นการพัฒนาใน 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562) ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ (Industrial Robotics) 2) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hubs) 3) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation & Logistics) 4) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ 5) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 6) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Advanced Agriculture and Biotechnology) 7) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (Food For The Future) 8) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Future Mobility) 9) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Intelligent Electronics) 10) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (High Wealth & Medical Tourism) 11) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) 12) อุตสาหกรรมพัฒนาทักษะและกำลังคน (Workforce and Education) (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563)

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวที่เน้นถูกจัดให้เป็น 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ด้วยสภาพภูมิอากาศมรดกทางวัฒนธรรม และการต้อนรับอันอบอุ่น ประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ด้วยศักยภาพของประเทศที่มีความพร้อมและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจมากมายสำหรับนักลงทุน อีกทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทย มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็น “ศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ” โดยให้การสนับสนุนผ่านนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เช่น แผนการขยายระยะเวลาวีซ่าและมาตรการทางภาษี เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการค้าและการลงทุนด้าน

สุขภาพอีกด้วย และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่สูงขึ้น โดยมีแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ อำนวยความสะดวกในการเดินทางรวดเร็วและปลอดภัย

การท่องเที่ยว เป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะคือ นำสินค้ากลับไปไม่ได้ นักท่องเที่ยวต้องเดินทางมารับประสบการณ์ด้วยตัวเอง การท่องเที่ยวยังคงได้รับความไว้วางใจให้เป็น พันเฟืองหลักที่สำคัญในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานหลักด้านการตลาด จึงได้กำหนดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวรวมให้เพิ่มขึ้นโดยเจาะกลุ่มคุณภาพ 5 Go ได้แก่ (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563)

Go High เจาะกลุ่มตลาดบนที่มีความสนใจในคุณค่ามากกว่าราคา

Go New Customer ขยายตลาดกลุ่ม First Visit ลูกค้ากลุ่มใหม่ในพื้นที่เดิมและลูกค้าในพื้นที่ใหม่

Go Local การท่องเที่ยววิถีถิ่นเพื่อกระจายการเดินทางสู่ชุมชนทั้งเมืองหลักและเมืองรอง

Go Low Season ทำการตลาดที่สอดคล้องกับพื้นฐานของประเทศ ชูความประเทศไทยในฐานะประเทศแห่งการเกษตรกรรม สายน้ำสายฝนที่มีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับสินค้าหลัก คือ Gastronomy ได้อย่างลงตัว

Go Digital ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงลูกค้าทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง

และต่อยอดการนำเสนอการท่องเที่ยวแบบ ไม่จำกัดรูปแบบ ผสมผสาน กิจกรรมที่ชอบเข้าไปด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ได้แบ่งกลุ่มแค่ตาม เพศ อายุ วัยเท่านั้น แต่กลับมี ‘Lifestyle’ ความชอบในการออกเดินทาง ที่แตกต่างกัน ททท. จะกระตุ้นให้คนไทยมีความสุขและความภูมิใจในออกแบบการท่องเที่ยวของตัวเองและแบ่งปันวิธีเที่ยวของตนให้กับคนอื่น ๆ ให้เกิดแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยวในแบบของตนเองเพราะ ‘เมืองไทยสวยทุกที่ เท่ทุกสไตล์’ (ยุทธศักดิ์ สุภสร , 2563)

รัฐบาลจึงเล็งเห็นถึงการกระจายรายได้ของการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ลงไปสู่เศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่ต้องการให้เศรษฐกิจฐานรากขับเคลื่อนประเทศ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา จึงได้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือ การท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนคือการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นการท่องเที่ยวที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็น

การท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนท้องถิ่นด้วย และสำคัญการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) โดยจะมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน

1) ศักยภาพคน เริ่มที่คนในชุมชนต้องรู้จักวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองให้ดี เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้ ซึ่งถือเป็น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชน เนื่องจากชุมชนจะต้องมีการร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน

2) ศักยภาพพื้นที่ หมายรวมถึง นอกจากจะหมายถึงพื้นที่ที่ทางชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา รุ่งสู่รุ่น คนในชุมชนต้องมีความเข้าใจและตระหนักเห็นความสำคัญ สามารถนำมาบูรณาการเพื่อให้มีอยู่ต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ ชุมชนควรมีความพร้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศักยภาพพื้นที่ในชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

3) ศักยภาพด้านการจัดการ ชุมชนจะต้องมีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีความพร้อมในการประสานงานและต้องร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก และเป็นจังหวัดที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคตะวันออก และจังหวัดจันทบุรียังถูกบรรจุในแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) เป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร โดยเฉพาะการปลูกผลไม้ที่ขึ้นชื่อของประเทศไทย ได้แก่ทุเรียน เงาะ มังคุด ลำไยและพืชผลทางเกษตรอื่น ๆ เช่น พริกไทยและยางพารา ส่วนบริเวณชายฝั่งก็มีการทำประมงเต็มไปด้วยอาหารทะเลนานาชนิด อีกทั้ง จังหวัดจันทบุรียังเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านอัญมณีที่มีชื่อเสียงแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก เป็นแหล่งรวมช่างฝีมือในการเจียรไนอัญมณีและทำเครื่องประดับต่าง ๆ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่งดงามไม่ว่าจะเป็นภูเขา ทะเล น้ำตก และแหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่รุ่งเรืองมาแต่อดีตที่ทรงคุณค่า วัฒนธรรมพื้นบ้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความมีน้ำใจของชุมชนเป็นเสน่ห์ที่มัดใจนักท่องเที่ยว มีความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านซึ่งมีความโดดเด่นไม่เหมือนจังหวัดใดในภาคตะวันออก ซึ่งความเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสามารถนำไปสู่การสร้างจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว การสร้างการสื่อสารเพื่อส่งเสริมให้เกิดความน่าสนใจ จัดกิจกรรมที่หลากหลายช่วยเติมเต็ม

ประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวต่างจากการเที่ยวในรูปแบบเดิม ให้นักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันมองเห็นคุณค่าในความเป็นจังหวัดจันทบุรี

ชุมชนวันยาว ตั้งอยู่ใน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชน ที่มีความโดดเด่น ทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดี น้ำดี มีแม่น้ำเวฬุ ไหลผ่านในชุมชน มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ด้วยเสน่ห์ของคนในชุมชน วันยาวที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย อุตสาหกรรม และมากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว (เทศบาลตำบลวันยาว, 2564) จากความสำคัญในข้างต้นสามารถพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนวันยาว เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเป็นระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก EEC ได้ ด้วยการใช้ตลาดและแนวโน้มของการท่องเที่ยวเป็นตัวนำ ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ EEC สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้จริง วิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป และที่สำคัญเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนวันยาว ที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการมีรายได้เพิ่มขึ้นของชุมชน การจ้างงาน สร้างอาชีพ รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างความเข้มแข็ง ด้านสังคม ชุมชน และความมั่นคง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลวิจัยในเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนวันยาว ที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการมีรายได้เพิ่มขึ้นของชุมชน การจ้างงาน สร้างอาชีพ รวมไปถึงการได้รับความรู้เกี่ยวกับ EEC มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้าน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (High Wealth & Medical Tourism) พร้อมทั้งได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

พื้นที่การศึกษา การศึกษาครั้งนี้ ใช้ชุมชน ตำบลวันยาว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในตำบลวันยาว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรีและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวชุมชนของตำบลวันยาว

ด้านเนื้อหา แหล่งท่องเที่ยวในตำบลวันยาว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี โดยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ความพร้อมด้านการคมนาคม พร้อมทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การบริการเสริมต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาเพื่อสอดคล้องกับ EEC ความพร้อมของคนในชุมชน ประกอบไปด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายหลักของ EEC ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ระยะเวลา มกราคม - กันยายน 2565

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการพัฒนา หมายถึง การจัดเตรียมรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยการใช้ตลาดและแนวโน้มของการท่องเที่ยวเป็นตัวนำ ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ EEC เหมาะกับชุมชนและพื้นที่ที่มีอยู่ให้ดีขึ้น โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาในด้านต่าง ๆ

การท่องเที่ยวชุมชนวันยาว หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่มีชุมชนวันยาวเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว บนแนวคิดทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น